

Маріупольський
державний
університет

**ІННОВАЦІЇ
В ДОШКІЛЬНІЙ ОСВІТІ:
ТЕОРІЯ, ПЕРСПЕКТИВИ, ШЛЯХИ ЗАГРОВАДЖЕННЯ У
ПРАКТИКУ**

**Збірник матеріалів
III Всеукраїнської науково-практичної конференції**

Київ - 2024

Інновації в дошкільній освіті: теорія, перспективи, шляхи запровадження у практику: збірник матеріалів III Всеукраїнської науково-практичної конференції, 28 березня 2024 року / за заг. ред. Ю.О.Демидова. Маріуполь: МДУ, 2024. 207 с.

Редакційна колегія:

Голова

– Микола ТРОФИМЕНКО, ректор МДУ, кандидат політичних наук, професор;

Заступник голови

– Олена БУЛАТОВА, перший проректор МДУ, доктор економічних наук, професор;

Члени оргкомітету:

– Юлія ДЕМИДОВА, завідувач кафедри дошкільної освіти, кандидат педагогічних наук, доцент;

– Катерина КРУТІЙ, доктор педагогічних наук, професор кафедри дошкільної освіти;

– Ольга ФУНТИКОВА, доктор педагогічних наук, професор кафедри дошкільної освіти;

– Світлана МАКАРЕНКО, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри дошкільної освіти;

– Оксана ПОПОВСЬКА, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри дошкільної освіти;

– Вікторія ЯЙЛЕНКО, старший викладач кафедри дошкільної освіти;

– Ірина ДЕСНОВА, в. о. завідувача кафедри практичної психології, кандидат педагогічних наук, доцент;

– Оксана ГОЛЮК, завідувач кафедри педагогіки та освіти, кандидат педагогічних наук, доцент.

Рекомендовано до друку Вченою радою психолого-педагогічного факультету
Маріупольського державного університету
(протокол № 10 від 28 березня 2024 року)

Статті публікуються в авторській редакції

© Колектив авторів, 2024

© Кафедра дошкільної освіти МДУ, 2024

Шламова Є.В.,

здобувачка 3 курсу першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
освітня програма «Дошкільна освіта»

Маріупольський державний університет, м. Київ

Науковий керівник:

Крутій К. Л.,

д. пед. наук, професорка,

професорка кафедри дошкільної освіти,

Маріупольський державний університет, м. Київ

НАРОДНА ІГРАШКА ЯК ЗАСІБ ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Народна іграшка є виявом творчості спільноти, який єднає різноманітність народної культури. У деяких регіонах України іграшку називають «ляля», «забавка», «цяця», навіть «виграшка». Іграшка є пам'яттю українського народу про його прадавнє та історичне минуле. Її форма є однією з початкових форм до освоєння людиною Всесвіту. Традиційна іграшка є культурним надбанням кожного народу подібно до рідної мови, пісні, колискових.

Визначаючи підґрунтя теоретико-методологічного вивчення народних іграшок, вважаємо за важливе зазначити, що соціальний досвід, накопичений людством у суспільно-історичній практиці, є одним із значущих чинників розвитку духовної сфери дитини та формування ціннісного ставлення до культурних надбань українського народу. У процесі ігрової діяльності дитина дошкільного віку в доступній їй формі привласнює досвід попередніх поколінь, що відбиває різні сфери людської діяльності, задовольняючи у такий спосіб потребу в залученні до світу дорослих, ідентифікації з ними. Зафіксований в іграшці культурний досвід, привласнюється дитиною і стає, навіть і в редукованому вигляді, її особистим досвідом, визначаючи її подальший духовний розвиток упродовж життя.

Проте розвивальний потенціал народної іграшки не реалізується автоматично, ігрова діяльність дітей, як засвідчує практика закладів дошкільної освіти (далі – ЗДО), носить багато в чому стихійний характер [4]. Отже, духовний розвиток дитини та формування ціннісного ставлення до культурних надбань українського народу залежать не тільки від купи іграшок, що опинилися в її розпорядженні (що безперечно має неабияке значення), але і від здатності та бажання дорослих спрямовувати ігрову діяльність, посилюючи її розвивальний ефект і розкриваючи потенціал народної іграшки [2]. Безперечно, що розвиток дошкільнят за допомогою ігрових засобів здійснюється цілеспрямовано, послідовно, його забезпечено методичними рекомендаціями та посібниками, але до використання народної іграшки як засобу виховання педагога ЗДО майже не готові.

Наша мета – вивчити педагогічну цінність українських народних іграшок, обґрунтувати необхідність включення в сучасну систему дошкільної освіти.

Усе це має збагатити педагогічну теорію, загалом, та етнопедагогіку дошкільної освіти, зокрема.

На початку ХХІ століття ринок дитячих іграшок в Україні виявився переповнений переважно закордонними іграшками. Відповідно значно змінився зовнішній вигляд сюжетно-рольових, технічних ігрових засобів, активно розвивається напрямок інтерактивних іграшок. Але якщо для вітчизняних виробників прерогативою є дидактичний ігровий матеріал, є багато виробів із якісної деревини, то закордонним виробникам дістався практично весь ринок сюжетно-рольових іграшок.

Вплив цього ринку на духовний розвиток дітей не є однозначним, а іноді навіть суперечливим. Зазначенні чинники ускладнюють завдання використання народної іграшки та формування ціннісного ставлення до культурних надбань українського народу в освітньому процесі ЗДО і, на жаль, не приваблюють дорослих ігри дошкільників такими іграшками. Значна кількість педагогів, як і батьків дітей, недостатньо орієнтуються в сучасному ігровому матеріалі, оцінці його розвивального потенціалу і можливостей, особливостей впливу на дитину. Однією з причин такого становища є, на наш погляд, те, що вихователі не повною мірою усвідомлюють роль народної іграшки як чинника розвитку духовної сфери дитини та формування ціннісного ставлення до культурних надбань українського народу дошкільного віку.

Отже, актуальність дослідження обумовлено наявністю низки суперечностей: між ринком дитячих іграшок, який є неоднозначним, багато в чому стихійним, та педагогічно нерегульованим впливом на психічний розвиток дошкільників; між соціально-педагогічними можливостями народної іграшки як засобу виховання дитини та формування ціннісного ставлення до культурних надбань українського народу і відсутністю наукового обґрунтування цих можливостей і педагогічних умов їх реалізації в роботі закладу дошкільної освіти.

У роботах академіка І. Бега окреслено духовні цінності, «надзвичайно важливо, що як на етапі первинного виникнення етичних бажань, так і на етапі їх перетворення у духовні цінності вони виступають реальними головними спонуками (мотивами) духовних діянь, тобто вчинків особистості, і в такій іпостасі є дійсними показниками її розвитку» [1, с. 24]. Більшість дослідників до духовних цінностей відносять: риси національного характеру, вироблені єдністю національного історичного досвіду, особливостями національної культури; традиції, звичаї, фольклор, загадки, народне лікування та чаклунство; освітні традиції (форми, методи, зміст навчання); народні ремесла (умільці та їх промисли); національна художня образотворча, музична, поетична творчість тощо.

Виховне значення народної іграшки різноманітне та різнобічно. Науковці рекомендують вносити народну іграшку в освітній процес, що послужило б стимулом до виховання та формування ціннісного ставлення до культурних надбань українського народу в дитини.

Розпочати аналіз аналізованого психолого-педагогічного явища розпочнемо з ідей українських педагогів. Сучасними для обґрунтування ідеї залучення народної іграшки до виховання дітей дошкільного віку є думки, висловлені ще К. Ушинським, який писав, що кожен народ має свою особливу національну систему виховання; а тому пряме запозичення виховних систем є неможливим. «Як не можна жити за зразком іншого народу, хоч би як привабливий був цей зразок, так само не можна виховуватися за чужою педагогічною системою, якою б вона не була струнка і добре обдумана. Кожен народ у цьому плані має залучати власні сили» [5]. Із поміж виховних цінностей у трудах К. Ушинського можна виокремити такі: народність, любов до Батьківщини, моральні почуття, духовність. «Лише одні вічні істини природи, розуму, історії і християнства ...мають увійти в народну школу і бути фундаментом людського розвитку в дітях», – зазначав видатний педагог [5, с. 104]. Отже, найбільш ефективним для цього є провідний вид діяльності дошкільнят – іграва та її найважливіший супутник – іграшка.

Народні умільці, створюючи іграшки для дітей, завжди враховували інтереси та бажання дитини, а саме: специфіку віку, на який було розраховано іграшки. Для дітей раннього віку призначалися цікаві іграшки зі звуком та яскравим забарвленням, що стимулюють моторну діяльність: брязкальця, тріскачки, підвіски тощо. Потім іграшки ускладнювалися з урахуванням розвитку дитини, її віку та потреб.

Для нашого дослідження найбільш прийнятною є класифікація, запропонована Олександра Найдена, який поділяє іграшки за матеріалом, з якого вони створені: «іграшки з дерева, трави, паперу, кори, кістки, глини, тканини, соломи, плодів різних рослин, тіста, сиру тощо та за образно-ігровими та типажно-функціональними ознаками: антропоморфні образи-ляльки (з глини, дерева, трави, тканини, соломи, рогозу, комбіновані з різних матеріалів); зооморфні образи - свійські й дикі тварини: бички, цапки, свинки, баранці, козлики, корівки тощо (з глини, дерева, трави, соломи, рогозу, сиру); іграшки, які імітують «дорослі» меблі, посуд інші предмети побуту, знаряддя праці (шафи, стільці, столи, лавки, миски, глечики, колиски, візки, граблі, сокири тощо)» [3].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бех І. Д. Особистість на шляху до духовних цінностей : монографія. / І.Д. Бех. Київ – Чернівці : Букрек, 2018. 320 с.
2. Деснова І. С. Сім'я як осередок первинного виховання дітей раннього віку. Проблеми сучасної педагогічної освіти: збірник наукових праць. 2013. Вип. 39. Т.1. С. 239-245.
3. Найден О. С. Українська народна іграшка. Історія. Семантика. Образна своєрідність. Функціональні особливості / О. С. Найден. Київ : Арттек, 1999. 255 с.
4. Стежинки у Всесвіт: комплексна освітня програма для дітей раннього та передшкільного віку / автор. колектив; наук. керівник К. Л. Крутій. Запоріжжя: ТОВ «ЛПКС» ЛТД, 2020. 244 с.
5. Ушинський К. Д. Про народність в громадському вихованні. //Ушинський К.Д. Твори: в 6 т. К., 1954. Т. 1. С. 104-109.